

Het auteursrecht biedt in de praktijk geen bescherming aan formats

De afgelopen maanden zijn er drie uitspraken geweest over de auteursrechtelijke beschermingsomvang van een format. Het betreft drie zaken waarbij een professionele partij een idee van een ander gebruikte om een eigen product op de markt te brengen. De zaak tussen producent Red Arrow en SBS omtrent het format 'Marriage at first sight'¹ had ook in dit overzicht gepast, als er in die zaak een beroep zou zijn gedaan op het auteursrecht. Zoals gebruikelijk in alle formatzaken kwamen de eisende rechthebbenden met lege handen thuis. Deze uitspraken onderstrepen nog eens de *idea-expression dichotomy*: het auteursrecht beschermt geen ideeën als zodanig, maar alleen de oorspronkelijke uitdrukkingswijze ervan. Dit beginsel is overigens ouder dan de Berner Conventie. Bij twee uitspraken van de rechtbank Den Haag wordt nog de interessante vraag behandeld of het werkbegrip ten aanzien van een format al dan niet geharmoniseerd is.

In de bodemprocedure 'Hollandse Meesters'² claimde eiseres auteursrecht op een tv-format, op basis waarvan diverse kunstenaars in hun ateliers werden gefilmd. Volgens eiseres kon het format omschreven worden als "het filmen van de hartslag van de kunstenaar in zijn atelier en hoe hij zijn werk uitvoert". Eiseres had de titel en het filmplan bedacht en voerde aan dat zij heeft uitgewerkt hoe het programma eruit moest gaan zien, dat er bekende filmmakers moesten worden ingeschakeld, dat er in het atelier zou worden gefilmd, dat er een tijdsbeeld zou worden gegeven en dat zou worden getoond hoe de kunstenaars werken. Volgens eiseres kon een derde niet een identiek uitgewerkt project bedenken en tot stand brengen. De rechtbank is echter van oordeel dat het idee om een serie gefilmde portretten te maken van hedendaagse Nederlandse beeldende kunstenaars niet voor bescherming in aanmerking komt. Een idee moet voldoende zijn geconcretiseerd en vormgegeven om als format auteursrechtelijk te kunnen worden beschermd. Dat was hier niet het geval. Een heldere conclusie waarin de *idea-expression dichotomy* doctrine doorklinkt.

In het kort geding tussen Jumbo-Ravensburger³ ging het over de auteursrechtelijke bescherming van een spelformat: een legpuzzel, waarvan de puzzelaar geen voorbeeld had. De puzzelaar kreeg wel een afbeelding te zien die een relatie had met de te leggen afbeelding van de puzzel. Jumbo deed alleen een beroep op het auteursrecht op het format, niet op het auteursrecht op de legpuzzels zelf. Jumbo eiste een verbod op inbreuk in de EU. De voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag oordeelde dat het format geen auteursrechtelijk werk was. Tussen de regels door is te lezen dat de rechtbank vond dat hier sprake is van *merger*, het leerstuk waarbij idee en uitdrukking samenvallen.

De rechtbank oordeelde 'dat het door Jumbo geformuleerde spelformat teveel is geabstraheerd van die concrete spellen om in aanmerking te komen voor auteursrechtelijke bescherming. Auteursrechtelijke bescherming van dergelijke abstracties zou een te ver gaande beperking van de vrijheid van creatie van derden meebrengen en aldus een te grote rem vormen op de ontwikkeling van spellen door concurrenten zoals

¹ Vrz. Rb. Amsterdam 31 oktober 2013, IEPT20131031.

² Rb. Amsterdam 31 juli 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:6970.

³ Vrzr. Rb. Den Haag 21 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:14000. IEPT20131021.

⁴ Foto van Pratap Sankar- <http://www.flickr.com/photos/gugugagaa/>

Ravensburger (...)Het door Jumbo geclaimde spelformat is te abstract omdat de meeste elementen daarvan een aspect zijn van één en hetzelfde abstracte spelidee.'

Dit doet denken aan een passage van A-G Strikwerda uit zijn conclusie in de formatzaak Castaway- Endemol.⁵ *'(...) de kern of de essentie van een bepaald element [vormt] geen auteursrechtelijk beschermde trek; voor zover het onderdeel met de kern of de essentie van de besproken elementen het oog heeft op de ideeën of gedachten achter die elementen verliest het uit het oog dat ideeën en gedachten vrij zijn; slechts de vorm waarin zij zijn uitgewerkt komt auteursrechtelijke bescherming toe.'*

Omdat Jumbo een EU-wijd verbod vroeg, moest de rechtbank zich nog uitlaten over de vraag of het voorlopige oordeel dat het format geen werk was, ook gold in de overige lidstaten. De Rechtbank vond dat buitenlandse jurisprudentie (waarin auteursrechtelijke bescherming van formats wordt afgewezen) niet was achterhaald door rechtspraak van het Hof van Justitie zoals het Infopaq-arrest, *'alleen al omdat het Hof nog geen uitspraak heeft gedaan over de auteursrechtelijke bescherming van formats los van een concrete uitdrukingsvorm.'*

In de bodemprocedure omtrent het tv-format Sterren Springen kwam de rechtbank Den Haag ook tot de conclusie dat er geen inbreuk werd gemaakt.⁷ De zaak Sterren Springen betrof een klassieke formatzaak, zoals Castaway-Endemol⁸ of Una Voce Particulare.⁹ Eisers Raab c.s. legden aan de vorderingen ten grondslag dat Sterren Springen in zodanige mate aan TV Total Turmspringen ontleende auteursrechtelijk beschermde trekken bevat, dat de totaalindrukken die de bedoelde werken maken, te weinig verschillen voor het oordeel dat Sterren Springen als zelfstandig werk kan worden aangemerkt. De rechtbank ging niet in op de werktoets. Die vraag werd in Castaway-Endemol overigens positief beantwoord. En in Una Voce Particulare¹⁰ ging het Hof er veronderstellenderwijs vanuit dat het format auteursrechtelijk beschermd was. In de onderhavige zaak begon de rechtbank met het vergelijken van de diverse elementen. De rechtbank somde in 3,5 pagina de door Raab c.s. aangedragen elementen op. Het geeft een aardig kijkje in de keuzemogelijkheden van een tv-producent.

De rechtbank concludeerde dat er geen inbreuk werd gemaakt. Er waren diverse elementen die in grote lijnen overeenstemmen. Aan de andere kant waren er ook diverse verschillen, zoals het begin van de show, de entourage en sfeer, het gebruik van kleurlicht, en inzetten van de muziek, de jurering, de inrichting van de springcompetitie, de prijsuitreiking, titels, logo's en graphics en reclame.

'Hoewel er in rekenkundig opzicht in het voorgaande wellicht meer (deel)elementen van overeenstemming zijn vastgesteld dan van verschil, is de rechtbank van oordeel dat de punten van verschil zien op kenmerkende onderdelen zoals de schoonspringcompetitie, de jurering, de inhoud van de introductiefilmpjes, de entourage en de sfeer, die juist gezichtbepalend zijn. Bij die kenmerkende onderdelen zijn bij Sterren Springen duidelijk andere keuzes gemaakt waardoor Sterren Springen een verschillende totaalindruk geeft ten opzichte van die van het format Turmspringen. Op grond van de hiervoor vastgestelde punten van overeenstemming en van verschil en deze in samenhang beschouwd, concludeert de rechtbank dat de totaalindruk van Sterren Springen niet

⁵ Conclusie A-G Strikwerda HR 16 april 2004, ECLI:NL:PHR:2004:AO3162.

⁶ Peter Huys- <http://www.flickr.com/photos/darksidex/>

⁷ Rb. Den Haag 13 november 2013, IEPT20131113, ECLI:NL:RBDHA:2013:15759.

⁸ Hoge Raad 16 april 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO3162 (Castaway-Endemol).

⁹ Hoge Raad 29 november 2002, NJ 2003, 17 (Una Voce Particulare).

overeenkomt met de totaalindruk van het format Turmspringen. Hoewel aan zowel Turmspringen als Sterren Springen het idee ten grondslag ligt om geen sporters maar bekende personen te laten deelnemen aan een schoonspringwedstrijd, is de uitwerking en vormgeving van dat concept bij beiden zeer verschillend.'

De rechtbank moest vervolgens nagaan of deze conclusie ook voor andere landen gold, gelet op het gevorderde EU-wijde verbod. Waar het in de Jumbo-Ravensburger zaak afketste op het werkbegrip, diende de rechtbank nu een oordeel te geven over het bewerkingsbegrip oftewel het inbreukbegrip. Artikel 13 Aw omvat bewerking of nabootsing in gewijzigde vorm, maar internationaal valt dit bewerkingsrecht onder een afzonderlijk recht, het bewerkings- of adaptatierecht. De rechtbank oordeelde dat uit het Infopaq-I arrest volgt dat het werkbegrip en het inbreukbegrip Europees geharmoniseerde begrippen zijn. In de literatuur is men verdeeld of deze conclusie voor het inbreukbegrip juist is. A-G Verkade heeft in zijn Stokke drieluik¹¹ weliswaar geconcludeerd dat het bewerkingsrecht (adaptatierecht) geharmoniseerd is, maar Visser had daarop scherpe kritiek.¹² Ook Hugenholtz en Senftleben zijn van mening het Europese reproductierecht nog niet volledig geharmoniseerd is.¹³ Feit blijft dat het Europese Hof zich over deze kwestie nog niet expliciet heeft uitgelaten. Doordat de rechtbank in deze zaak daarover ook geen prejudiciële vraag stelde, blijft het antwoord op die vraag nog een beetje een sprong in het diepe. Voor de eisende partij maakt het praktisch weinig verschil of de begrippen 'werk' en 'reproductie' in de EU geharmoniseerd zijn, aangezien ook in andere landen ook geen auteursrechtelijke bescherming op formats wordt toegekend. Raab c.s. werd overigens niet op alle punten in het ongelijk gesteld. Zij hoefde slechts 1/5^e van de door Eyeworks gevorderde € 154.686,60 aan proceskosten te voldoen. De rechtbank sloot aan bij de hoogte van de kosten die Raab c.s zelf hadden gevorderd.

De juristen moeten nog even wachten totdat het Europese Hof de puzzelstukjes op harmonieuze wijze in elkaar laat vallen.

F.F. Blokhuis

Boekx Advocaten

¹¹ Conclusies A-G Verkade HR 5 oktober 2012, nr. 11/02739 (Stokke/H3).

¹² D.J.G. Visser, Kroniek van de Intellectuele Eigendom, NJB 2013/788, p. 986-988, zie ook P.G.F.A. Geerts in zijn noot onder HR 12 april 2013, nr. 11/004447 (Stokke/Fikszo).

¹³ Zie noot Hugenholtz onder het Painer-arrest NJ 2013,66. En Hugenholtz en Senftleben in 'Fair use in Europe. In search of flexibilities', november 2011, p.2, 26 en 27.